בס"ד



Covenant & Conversation

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Emor

İnanç Yolculuğu

Tora'nın Yahudi yılındaki bayramlara ilişkin anlatımında, bu haftaki *peraşa* şu ifadeyi içerir:

> Yedi gün boyunca çardaklarda [*sukot*] yaşayacaksınız. Yisrael'e mensup herkes çardaklarda yaşayacaktır. Bu sayede [gelecek] nesilleriniz, Bene Yisrael'i, Mısır ülkesinden çıkardığım zaman çardaklarda yaşattığımı bileceklerdir. Ben, Tanrı'nız *A-Şem*'im.
>
> *Vayikra 23:42-43*

Bunun tam olarak ne anlama geldiği, Mişna döneminin iki büyük öğretmeni Rabi Eliezer ve Rabi Akiva arasındaki bir görüş ayrılığına konu olmuştur. Talmud Bavli'ye göre (Suka 11a), Rabi Eliezer bu ifadenin, çöl yolculuğu boyunca Bene Yisrael'e eşlik eden Onur [veya İhtişam] Bulutları'nı kastettiği görüşündedir. Rabi Akiva ise pasuğun doğrudan anlamıyla anlaşılması gerektiği düşüncesindedir (*sukot mamaş*). Anlam "çardaklar" şeklindedir – ne eksik, ne de fazla.

Ortaçağ'da yaşamış Yahudi açıklama otoriteleri arasında da buna benzer bir görüş ayrılığı söz konusudur. Raşi ve Ramban, "Onur Bulutları" tefsirinden yanadır. Ramban kanıt olarak Yeşayau'nun günlerin sonu hakkındaki kehanetini aktarır:

> Tanrı tüm Tsiyon Dağı'nı ve orada toplananları [korumak için] gündüz bir bulut – ve duman – ve gece alevli bir ateş parıltısı yaratacak. [Bu bulut] gündüz kavurucu sıcaktan [korumak için] gölge, gece selden ve yağmurdan [korumak için] sığınak ve korunak [şeklinde] bir çardak olacak.
>
> *Yeşayau 4:5-6*

Burada *suka* sözcüğü net bir şekilde, doğal değil, mucizevi bir korumayı belirtmektedir.

Buna karşılık İbn Ezra ve Raşbam doğrudan anlamı tercih ederler. Raşbam şöyle açıklar: Hasadın artık tamamlandığı ve halkın ülkenin nimetleriyle sarılı olduğu zamana rastlayan Sukot bayramı, onlara oraya nasıl geldiklerini hatırlatma zamanıydı. Bene Yisrael bu bayramda, kalıcı evlerinin olmadığı çöl yıllarını tekrar yaşayacaklardı. Sonra da kendilerini ülkeye getirdiği için Tanrı'ya şükran duyacaklardı. Raşbam'ın kanıt olarak getirdiği metin, Moşe'nin Devarim 8'deki konuşmasıdır:

> Yiyeceksin, doyacaksın ve Tanrı'n *A-Şem*'i, sana vermiş olduğu iyi ülke nedeniyle mübarek kılacaksın. Çok dikkatli ol! Sakın Tanrın *Aşem*'i unutma…
>
> Aksi takdirde, yiyip doyduğunda, iyi evler inşa edip oturduğunda, sığırın ve davarın arttığında, gümüşün ve altının çoğaldığında, sana ait her şey çoğaldığında kalbin kibirlenebilir ve seni Mısır'dan, köle evinden çıkaran Tanrın *A-Şem*'i unutabilirsin!...
>
> İçinden "Bana bu serveti kuvvetim ve kol gücüm sağladı" demeyi cazip bulabilirsin! Ancak Tanrın *A-Şem*'i hatırla; çünkü, bugün [olduğu] gibi, [hakkında] atalarına yemin

> etmiş olduğu antlaşmasını yerine getirmek üzere sana başarılı olma kuvvetini veren O'dur.
>
> *Devarim 8:10-18*

Raşbam'a göre, Sukot (Pesah gibi), Yisrael halkının mütevazı geçmişinin bir hatırlatıcısıdır; varsıllığın getirdiği riskler için güçlü bir panzehirdir. Bu, Moşe'nin Devarim kitabındaki konuşmalarının genelinde görülen bir temadır ve onun bir lider olarak büyüklüğünün bir işaretidir. Yisrael halkı için gerçek sınavın, çölde yüzleştikleri tehlikeler değil, aksine, ülkeye yerleştikten sonra sahip olacakları refah ve güvenlik duygusu olduğu konusunda uyarıda bulunmuştur Moşe. Buradaki ironi – ulusların tarihinde birçok kez vuku bulduğu gibi – halkın Tanrı'yı sıkıntı zamanlarında hatırlaması, ama bolluk dönemlerinde unutmasıdır. Kültürler işte o zaman yozlaşır ve düşüşe geçer.

Ancak bir soru geçerliliğini korumaktadır. *Sukot*'un, doğrudan anlamıyla çöldeki çardaklar olarak anlaşılması gerektiği görüşüne göre, Sukot bayramı hangi mucizeyi temsil eder? Pesah, Bene Yisrael'in işaret ve harikalar eşliğinde Mısır'dan kurtarılmasını kutlar. Şavuot, tarihte Tanrı'nın aracısız bir şekilde açığa çıkmasına bütün bir halkın tanık olduğu tek olayı, Tora'nın Sinay Dağı'nda verilişini hatırlatır. "Onur Bulutları" açıklamasına göre Sukot da bu şablona uygundur. Çöldeki mucizeleri, kırk yıl boyunca gökten gelen *man*ı yemelerini, bir kayadan çıkan suyu içtiklerini ve kendilerine gündüz bir bulutun, gece de bir ateş sütununun yol gösterdiğini hatırlatır (1776 yılında Thomas Jefferson bu imgeyi, Birleşik Devletler Büyük Mührü için kendi tasarımı olarak seçmişti). Buna karşılık, *suka*nın bir simge değil de bir olgu olduğu – bir çardaktan öte bir şey olmadığı – görüşüne göre, *suka* hangi mucizeyi temsil eder? Eğer Sinay Çölü'nde yaşayan göçebe bir grupsanız taşınabilir bir evde yaşamakta sıra dışı hiçbir şey yoktur. Bedeviler bugüne kadar tam da bunu yapmaktadırlar. Öyleyse mucize nerededir?

Şaşırtıcı ve hoş bir cevap, Peygamber Yirmeyau tarafından verilir:

> Git ve Yeruşalayim'e seslen: "Gençliğindeki sadakatini, gelinlik günlerindeki sevgini – çölde; ekilmemiş topraklarda arkamdan gelişini – senin için hatırlıyorum."
>
> *Yirmeyau 2:2*

Tanah boyunca, çöl yıllarına yönelik imaların çoğu, Tanrı'nın cana yakınlığına ve halkın nankörlüğüne – tartışma ve şikâyetlerine, hiç istikrar göstermemelerine – odaklanır. Yirmeyau ise bunun tam tersini yapmaktadır. Tabii ki o yıllarda kötü davranışlar da olmuştur, ama tüm bunların karşısında, Bene Yisrael'in, meçhul diyarlarda tehlikelerle dolu bir yolculuğa yalnızca Tanrı'ya olan inançlarına dayanarak çıkmak için gereken inanç ve cesarete sahip oldukları şeklindeki basit gerçek dimdik durmaktadır. Onlar da tıpkı, "ülkesini, doğduğu yeri ve baba evini" terk ederek yola çıkan Avraam'a eşlik eden Sara gibiydiler. Bene Yisrael'i Mısır'dan çıkarmayı hedefleyen, risklerle yüklü göreve Moşe'yle birlikte giden Tsipora gibiydiler. Öyle bir inanç şekli vardır ki, sevgi gibidir; öyle bir sevgi şekli vardır ki, inancı gerektirir. İşte, Bene Yisrael'in, yolda başlarına neler geleceğini bilmeden, ama kendilerini hedeflerine ulaştıracağı konusunda Tanrı'ya güvenerek, 210 yıldır yaşadıkları bir ülkeyi terk edip çöle, "ekilmemiş topraklara" doğru yola çıkmakla ortaya koydukları şey de buydu.

Belki de, çöl yılları hakkında asıl dikkate değer şeyin, Bene Yisrael'in Onur Bulutları ile sarılı olmaları değil, koca bir ulusun evsiz barksız şekilde yolculuk etmeleri olduğunu görmek ancak Yisrael'in büyük sevgi adamı Rabi Akiva'nın yapabileceği bir şeydi. Bene Yisrael, sığınabilecekleri bir yerleri olmayan göçebeler gibiydiler. Doğa şartlarına karşı savunmasız halde, sürpriz saldırılara uğrama riski altındaydılar; ama yine de Tanrı'nın kendilerini terk etmeyeceğine duydukları inançla yolculuklarına devam ediyorlardı.

Dikkate değer şekilde, Sukot, zamanla, yalnızca çöldeki kırk yılı değil, iki bin yıllık

sürgünü de simgeler hale gelmiştir. II. Bet Amikdaş'ın yıkılışını takiben Yahudiler dünyanın her yanına saçılmışlardı. Neredeyse hiçbir yerde hakları yoktu. Hiçbir yerde kendilerini evde hissedemiyorlardı. Her nerede iseler, bir hükümdarın kaprislerine maruz halde, sıkıntı içinde yaşıyorlardı. Önceden hiçbir uyarı olmadan, herhangi bir anda sürülebilirlerdi – tıpkı 1290'da İngiltere'den, 1421'de Viyana'dan, 1424'te Köln'den, 1442'de Bavyera'dan, 1480'li yıllarda Perugia, Vicenza, Parma ve Milano'dan ve en ünlüsü, 1492'de İspanya'dan sürüldükleri gibi. Bu sürgünler, "gezgin Yahudi" olarak bilinen Hristiyan mitinin ortaya çıkmasına yol açmıştı – tabii ki bu miti ortaya atanlar, işlerine geldiği üzere, Yahudilere bu kaderi dayatanların bizzat Hristiyanlar olduğu gerçeğini, göz ardı ediyorlardı. Ne var ki, onlar bile, Yahudilerin, (Yeuda A-Levi'nin ifadesiyle) "hafifçe söylenen bir sözcükle" yaşadıkları yerde baskın olan inancı kabul ederek, çektikleri acılara kolayca son verebilecekken, inançlarından her şeye rağmen vazgeçmemeleri karşısında birçok kez huşu duygusuna kapılıyorlardı.

Sukot, yirmi asırdır her evi geçici bir barınma yeri olan, her durağı uzun bir yolculuktaki bir moladan başka bir şey olmayan bir halkın bayramıdır. Yahudi geleneğinin bu bayrama *zeman simhatenu*, "neşe vaktimiz" adını vermiş olması beni derinden etkiliyor. Hiç şüphe yok ki, Tanrı'ya olan inançlarından başka hiçbir korumaları olmadan, acı ve sıkıntılar içinde, getirdiği risklere ve belirsizliklere dair tam bir bilinçle hayatı kutlayan ve tasdik eden Yahudi ruhunun büyüklüğü buradadır. Hayranlık uyandıran bir ulusun inancı budur.

Berdiçev'li Rabi Levi Yitshak bir keresinde, Nisan'daki bayramın neden iki ismi – *Pesah* ve *Hag A-Matsot* – olduğunu açıklamıştı. *Pesah* ismi, Mısır'da Bene Yisrael'in evlerinin üzerinden "atlayan" Tanrı'nın büyüklüğünü temsil eder. *Hag A-Matsot* ismi ise, ellerinde hiç erzak olmadan Tanrı'nın peşinden çöle giden Bene Yisrael'in büyüklüğünü temsil eder. Tora'da Tanrı bu bayramı, Yisrael'i övmek için *Hag A-Matsot* diye adlandırmıştır. Yahudi halkı ise bu bayrama, Tanrı'ya bir övgü şarkısı söylercesine *Pesah* adını vermiştir. Göründüğü kadarıyla Rabi Eliezer ve Rabi Akiva arasında Sukot hakkındaki görüş ayrılığının temelinde de bu vardır. Rabi Eliezer'e göre Sukot, Tanrı'nın mucizesini temsil eder: Onur Bulutları. Rabi Akiva'ya göreyse Yisrael'in mucizesini – savunmasız ve büyük risk altında olmalarına rağmen yalnızca Tanrı'nın çağrısıyla, özgürlüğe giden uzun yolculuğa devam etmeye hazır olmalarını – temsil eder.

Öyleyse Rabi Akiva'ya göre Sukot neden hasat döneminde kutlanır? Cevap, Yirmeyau'nun peygamberlik mesajında hemen sıradaki pasukta yer almaktadır. "Gençliğindeki sadakatin, gelinlik günlerindeki sevgin"den bahsettikten sonra Peygamber şöyle ekler:

> *A-Şem* için kutsaldır Yisrael!
> Hasadının ilk meyvesidir
>
> *Yirmeyau* 2:3

Tıpkı Tişri ayı içinde Bene Yisrael'in kendi hasatlarını kutlamaları gibi, aynı şekilde Tanrı da Kendi hasadını kutlamaktadır. Ve o hasat, başka ne kusurları olursa olsun, Göklerin çağrısına yeryüzündeki diğer tüm halklardan çok daha uzun süreyle ve onlarınkilerden çok daha meşakkatli yolculuklardan geçerek sadık kalmış olan bu halktır.

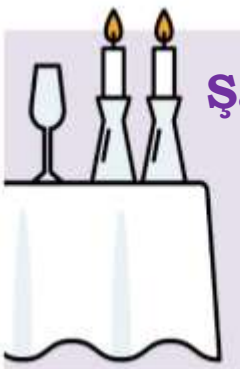

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Varış noktasını bilmediğimiz bir yolculuğa çıkmak için neden inanca ihtiyacımız vardır?
2. Sizce bir halk olarak Tanrı'ya daha çok ne zaman başvururuz: zorlu zamanlarda mı, yoksa işler yolunda giderken mi? Bu durum sizce üzücü müdür?
3. Derme çatma bir *suka*da oturmak kendimizi güvende hissetmemizi nasıl sağlar?